

ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

На основі аналізу теорії адміністративного права про форми і засоби адміністративно-правового захисту сформульовано спеціальні ознаки адміністративно-правової форми захисту права власності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: форми адміністративно-правового захисту, право власності, суб'єкт господарювання.

На основе анализа теории административного права о формах и средствах административно-правовой защиты сформулированы специальные признаки административно-правовой формы защиты права собственности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: формы административно-правовой защиты, право собственности, субъект хозяйствования.

Based on the analysis of administrative law theory of forms and methods of administrative and legal protection formulated special features of the administrative and legal form of the protection of property rights of individuals household.

Key words: forms of administrative-legal protection, right of property, subject of management.

Потреба ефективного адміністративно-правового захисту права власності суб'єктів господарювання вимагає не тільки розробки теорії адміністративно-

---

© РИЖЕНКО Ірина Миколаївна – ст. викладач Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ

правового захисту права власності суб'єктів господарювання, а й практичного впровадження і використання гарантій такого захисту. Провідними чинниками такого захисту є форми і засоби адміністративно-правового захисту права власності суб'єктів господарювання.

В теорії адміністративного права проблемам форм адміністративного права присвячували свої праці вчені-адміністратісти: А.С. Васильєв, Ю.П. Битяк, В.К. Колпаков, Ф.В. Бортняк, В.Б. Авер'янов, В.В. Галуцько та інші.

Розглянемо, як в юридичній літературі вчені – адміністратісти розкривають поняття форми адміністративно-правової охорони. А.С. Васильєв вважає, що в загальнонауковому і філософському трактуванні поняття «форма» органічно пов'язана з категорією «зміст»¹. Інші вчені під формами адміністративно-правової охорони розуміють: Ю.П. Битяк – зовнішній вияв конкретних дій органів виконавчої влади для реалізації поставлених перед ними завдань, виділяються чотири форми управлінської діяльності: 1) видання нормативних актів управління; 2) видання індивідуальних адміністративних актів управління; 3) проведення організаційних заходів; 4) здійснення матеріально-технічних операцій²; В.К. Колпаков – зовнішню виражену дію – волевиявлення суб'єкта управління, здійснене у рамках законності та його компетенції для досягнення управлінської мети, до конкретних дій суб'єктів управління, в яких виражається зміст управлінської діяльності, належать: видання акту управління; прийняття рішення; вирішення скарги; видача дозволу; реєстрація підприємства; здійснення контролю; заборона будь-чого тощо³.

Цікавою в цьому переліку є теорія форм адміністративного права Ф.В. Бортняка, де під формами управлінської діяльності розуміють зовнішній практичний вияв конкретних дій, що здійснюються органами публічної влади з метою і у процесі публічно-правової діяльності⁴.

Аналіз зазначених теоретичних положень на природу форм адміністративно – правового захисту приводить до наступних роздумів. *По-перше*, в юридичній літературі з адміністративного права розвинуте широке розуміння форми, коли до її складу включаються як правотворчі, так і правореалізаційні чинники зовнішнього вираження імперативно-владної сутності адміністративного права. *По-друге*, під формою розуміють той чи інший варіант зовнішнього вираження (об'єктивізації) змісту адміністративного права, це реальний зовнішній прояв дій, що виражається у волевиявленні суб'єктів публічного адміністрування з метою виконання стоячих перед ними завдань. *По-третє*, серед провідних вчених адміністратістів усталена точка зору, що формами адміністративного права є зовнішній вияв конкретних дій (вираження їх змісту) суб'єктами публічного управління, у рамках режиму законності, які здійснюються ними для реалізації поставлених завдань. *По-четверте*, найбільш розповсюдженою є кваліфікація форм адміністративного права за критеріями: а) юридичної значимості, наслідків застосування тих чи інших форм – правові і неправові; б) ступеня регламентації їх практичного застосування – встановлення норм права (правотворчість), застосування норм права (правозастосовна діяльність), здійснення інших юридичних дій (зовнішньо владних та внутрішньо владних); укладення адміністративних договорів, здійснення матеріально-технічних операцій. *По-п'яте*, в умовах сьогодення, коли здійснено розділення науки державного управління на правову (адміністративну) та неправову (науку державного управління), першочерговим завданням адміністративного права України став аналіз саме правових форм дер-

жавного управління. *По-шосте*, правові форми адміністративного права – це форми діяльності суб'єктів публічного адміністрування, які безпосередньо викликають правові наслідки, пов'язані зі встановленням та застосуванням адміністративно-правових норм права. *По-сьоме*, до загальних форм адміністративного права вчені – адміністративісти відносять - а) видання нормативних актів управління, наприклад: накази Міністерства внутрішніх справ України: від 14 березня 1998 р. № 257 «Про затвердження Інструкції про порядок здійснення контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності, які надають послуги з охорони власності, охорони громадян, а також за діяльністю служб охорони підприємств та організацій усіх форм власності»⁵; б) видання індивідуальних адміністративних актів управління, наприклад, відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2009 р. № 363-р був затверджений склад експертно-апеляційної ради при Деркомпідприємстві⁶ в) укладення адміністративних договорів; г) проведення організаційних заходів; д) здійснення матеріально-технічних операцій. *По-восьме*, з метою забезпечення діяльності суб'єктів публічного адміністрування у тих чи інших напрямках адміністративно-правового регулювання додатково виділяють такі спеціальні форми: видача дозволу, вирішення скарги, заборона будь-чого, здійснення контролю; процесуальні; реєстрації підприємства та ін.

Отже, зробимо такі висновки:

1) Форма адміністративно-правового захисту права власності – це зовнішній вираз підзаконної правотворчої та правореалізаційної діяльності суб'єктів публічного адміністрування, що виражається у їх волевиявленні з метою захисту права власності суб'єктів господарювання.

2) Форми поділяються за критеріями: а) юридичної значимості, наслідків застосування тих чи інших форм – правові і неправові; б) ступеня регламентації їх практичного застосування – встановлення норм права (правотворчість), застосування норм права (правозастосовна діяльність), здійснення інших юридичних дій (зовнішньо-владних та внутрішньо-владних); укладення адміністративних договорів, здійснення матеріально-технічних операцій.

3) Айд правовими формами адміністративного права розуміють форми діяльності суб'єктів публічного адміністрування, які безпосередньо викликають правові наслідки, пов'язані зі встановленням та застосуванням адміністративно-правових норм щодо захисту права власності суб'єктів господарювання.

4) До загальних форм у сфері захисту права власності суб'єктів господарювання належать: а) видання нормативних актів управління; б) видання індивідуальних адміністративних актів управління; в) укладення адміністративних договорів.

5) До спеціальних форм забезпечення захисту права власності суб'єктів господарювання відноситься виконання, дотримання та використання.

6) Виконання – це реалізація зобов'язуючих адміністративно-правових норм, що проявляється в активних діях суб'єктів права власності, та осіб, які на нього посягають, що здійснюється ними незалежно від їхнього бажання, а в силу виконання своїх юридичних обов'язків.

7) Дотримання – це форма реалізації забороняючих адміністративно-правових норм, коли суб'єктам та об'єктам адміністративно-правового захисту права власності суб'єктів господарювання заборонено здійснювати недозволені дії.

8) Використання – це форма реалізації уповноважуючих адміністративно-правових норм, коли суб'єкти та об'єкти адміністративно-правових відносин за вла-

сним бажанням використовують можливості, надані йому адміністративно-правовою нормою.

9) Видання нормативних актів суб'єктами публічного адміністрування з метою захисту права власності суб'єктів господарювання – це владна підзаконна розпорядча діяльність, суб'єктів публічного адміністрування спрямована на виконання законів України, шляхом видання актів адміністрування.

10) Акт адміністрування у сфері захисту права власності суб'єктів господарювання – це офіційний припис суб'єктів публічного управління, який прийнятий на основі та по виконанню законів в порядку одностороннього волевиявлення в межах режиму законності з додержанням відповідної процедури і форми та тягне за собою певні юридичні наслідки.

11) МВС України, Деркомпіприєництво, Антимонопольний комітет України, Міністерство юстиції України з метою захисту права власності суб'єктів господарювання постійно використовують таку форму адміністративно-правового захисту суб'єктів господарювання, як видання нормативних актів (наказів).

12) Видання Кабінетом Міністрів України та іншими суб'єктами публічного адміністрування індивідуальних актів є невід'ємною основною складовою формою забезпечення захисту права власності суб'єктів господарювання.

13) У випадку укладення угоди ДСО при МВС України на охорону об'єктів підвищеної небезпеки підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, що підлягають обов'язковій охороні, договір охорони набуває ознак адміністративного.

1. *Административное право Украины*: Учеб. пос. – Х. – С. 288. 2. *Адміністративне право України*: Підручник / Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В., Зима О.Т., Зуй В.В.; ред. Ю.П. Битяк. – К., 2005. – С. 544. 3. *Адміністративне право України*: Підручник / В.К.Колпаков, О.В. Кузьменко. – К., 2003. – С. 544. 4. Юридичні факти як підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин. – Одеса, 2008. – С. 20. 5. *Наказ* Міністерства внутрішніх справ України від 14 квітні 1998 р. « 257 «Про затвердження Інструкції про порядок здійснення контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності, які надають послуги з охорони власності, охорони громадян, а також за діяльністю служб охорони підприємств та організацій усіх форм власності»: [zareєстровано в Міністерстві юстиції України 21 травня 1998р. за № 338/2778] // Офіційний вісник України. – 1998. – № 21. – Ст. 295. 6. *Розпорядження* Кабінету Міністрів України від 18 квітні 2009 р. № 363- р «Про затвердження складу експертно-апеляційної ради при Деркопідприємстві» // Урядовий кур'єр від 22 квітня 2009 р.– № 72. – С. 12.